

УДК 349.2

DOI <https://doi.org/10.32850/2414-4207.2019.11-1.31>

ДО ХАРАКТЕРИСТИКИ ОБ'ЄКТИВНИХ КРИТЕРІЇВ ДИФЕРЕНЦІАЦІЇ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПРАЦІ СПІВРОБІТНИКІВ СЛУЖБИ СУДОВОЇ ОХОРОНИ

Бондар Валерій Іванович,
здобувач кафедри правового
забезпечення господарської діяльності
факультету № 6
(Харківський національний університет
внутрішніх справ, м. Харків, Україна)

У статті на основі аналізу наукових поглядів вчених та норм чинного законодавства України визначено об'єктивні критерії диференціації правового регулювання праці співробітників Служби судової охорони, до яких зараховано: 1) галузь праці та характер зв'язків працівника та роботодавця; 2) особливості правового статусу Служби судової охорони. Крім того, виокремлено факультативні критерії, як-то: порядок прийому, проходження та припинення служби працівників у Службі судової охорони. Доведено, що нині державна служба стала важливим чинником стабілізації управління в Україні, будучи потужним і ефективним засобом забезпечення домінування державного (загального) інтересу над інтересами локальними і приватними. З'ясовано, що до ознак державного службовця можна зарахувати такі: 1) держслужбовець – це фізична особа, яка є громадянином України, не молодша за 18 років, володіє державною мовою та має професійну освіту; 2) він має відповідати вимогам законодавства України про державну службу; 3) держслужбовець обіймає оплачувану державну посаду державної служби в порядку, встановленому законом; 4) державному службовцю присвоюється у встановленому законом порядку кваліфікаційний розряд (ранг, чин тощо); 5) діяльність держслужбовця спрямована на виконання державних функцій та вирішення державних завдань в економічно-соціальній та адміністративно-політичній сферах; 6) діяльність держслужбовців має, як правило, невиробничий характер; 7) державний службовець складає присягу на вірність українському народові та державі. Наголошено, що державний службовець в умовах реформи державного управління має відповідати встановленим вимогам, активно реагувати на всі виклики суспільства, діяти згідно з чинним законодавством та постійно підвищувати свій рівень професійної компетентності. За віддану працю в державному органі та служіння народу України він має право на гідну оплату праці, залежно від обійманої посади, результатів службової діяльності, стажу державної служби та рангу, а також на належні для роботи умови служби та їх матеріально-технічне забезпечення.

Ключові слова: об'єктивні критерії, диференціація, правове регулювання, державна служба, Служба судової охорони.

ON CHARACTERISTICS OF OBJECTIVE CRITERIA OF DIFFERENTIATING LEGAL REGULATION OF LABOUR OF COURT GUARD EMPLOYEES**Bondar Valerii Ivanovych,**External PhD Student at the Department
of Legal Support of Economic Activity
of the Faculty № 6
(Kharkiv National University of Internal
Affairs, Kharkiv, Ukraine)

In the article, based on the analysis of scientific views of scientists and norms of the current legislation of Ukraine, the objective criteria of differentiation of legal regulation of work of the employees of the Judicial Protection Service are defined, which include: first, the field of work and the nature of the employee and employer relations; second, the peculiarities of the legal status of the Judicial Protection Service. In addition, the optional criteria, such as: the procedure for admission, passage and termination of the service of employees of the Judicial Protection Service, were highlighted. It is proved that today the public service has become an important factor in stabilizing the government in Ukraine, becoming a powerful and effective means of ensuring the dominance of the public (general) interest over the interests of the local and the private. It is found that the following are attributed to the signs of a civil servant: 1) a civil servant is a natural person who is a citizen of Ukraine, not less than 18 years old, speaks a state language and has a professional education; 2) it must meet the requirements of the legislation of Ukraine on public service; 3) a civil servant occupies a paid public position of a civil service in accordance with the procedure established by law; 4) a civil servant is assigned a qualification grade (rank, rank, etc.) in accordance with the procedure established by law; 5) the activity of a civil servant is aimed at fulfilling state functions and solving state tasks in the economic, social and administrative-political spheres; 6) the activity of civil servants is usually non-productive in nature; 7) a civil servant takes the oath of allegiance to the Ukrainian people and the state. It is emphasized that a civil servant in the conditions of public administration reform must meet the established requirements, actively respond to all challenges of society, act in accordance with the current legislation, and constantly improve their level of professional competence. For devoted work in the state body and service of the people of Ukraine, he has the right to decent remuneration, depending on his position, the results of official activity, seniority of civil service and rank, as well as the proper working conditions and their logistical support.

Key words: objective criteria, differentiation, legal regulation, civil service, judicial protection service.

Постановка проблеми. Трудове право, як і будь-яка інша галузь права, характеризується єдністю і диференціацією правового регулювання. Це проявляється у джерелах трудового права, де є норми, які поширюються на всі трудові відносини, і норми обмеженої сфери дії. Крім того, це проявляється і у відмінностях правового регулювання різних груп трудових відносин. Щодо централізованого регулювання умов праці держава встановлює гарантований мінімум прав найманих працівників і максимально допустимий рівень їх обов'язків, включаючи відповідальність, а також здійснює юрисдикційну функцію у процесі розв'язання конфлікту між сторонами трудових відносин. Отже, в трудовому праві України є певний баланс між загальною єдністю й окремою диференціацією регулювання трудових відносин [1]. І трудові відносини, які виникають між працівниками і Службою судової охорони в цьому

контексті, не є виключенням. Втім, диференціація не є явищем хаотичним, а тому важливим є визначення критеріїв, за якими вона має здійснюватись.

Стан дослідження. Окремі проблемні питання щодо критеріїв диференціації правового регулювання праці співробітників «Служби судової охорони» в наукових працях розглядали А.П. Альохіна, Ю.М. Козлова, С.М. Алфьоров, Д.М. Бахрах, В.С. Волков, О.І. Процевський, З.К. Симорот, Ю.П. Орловський, О.С. Пашков, О.І. Щєбанова, В.С. Венедіктов, В.Я. Гоц, М.І. Іншин та багато інших. Втім, більшість із вказаних вище розробок мали суто теоретичний характер, а комплексного дослідження об'єктивних критеріїв диференціації правового регулювання праці співробітників Служби судової охорони так проведено і не було.

Мета статті – надати характеристику об'єктивним критеріям диференціації правового регулювання праці співробітників Служби судової охорони.

Виклад основного матеріалу. Аналіз наукової літератури та норм чинного законодавства дає змогу констатувати той факт, що нині спостерігається тенденція до формування єдиного підходу щодо визначення об'єктивних критеріїв диференціації правового регулювання праці окремих категорій працівників, у тому числі і державних службовців. Ми ж, своєю чергою, переконані, що до об'єктивних критеріїв регулювання праці працівників Служби судової охорони необхідно зарахувати: 1) галузь праці та характер зв'язків працівника та роботодавця (мається на увазі те, що працівник є державним службовцем і проходить державну службу); 2) особливості правового статусу Служби судової охорони (завдання, функції, що виконує відомство, а також повноваження, гарантії та юридична відповідальність Служби).

Переходячи до аналізу першого критерію, варто вказати, що взагалі представляє собою державна служба. Відповідно до Закону України «Про державну службу», державна служба – це публічна, професійна, політично неупереджена діяльність із практичного виконання завдань і функцій держави, зокрема щодо: 1) аналізу державної політики на загальнодержавному, галузевому і регіональному рівнях та підготовки пропозицій стосовно її формування, в тому числі розроблення та проведення експертизи проектів програм, концепцій, стратегій, проектів законів та інших нормативно-правових актів, проектів міжнародних договорів; 2) забезпечення реалізації державної політики, виконання загальнодержавних, галузевих і регіональних програм, виконання законів та інших нормативно-правових актів; 3) забезпечення надання доступних і якісних адміністративних послуг; 4) здійснення державного нагляду та контролю за дотриманням законодавства тощо [2]. Втім, незважаючи на законодавче закріплення, це визначення активно досліджується в науковій літературі.

Зокрема, В.Б. Авер'янов переконливо доводить, що під державною службою варто розуміти: сукупність організаційної (системи державних органів, на які Конституцією і законами України покладено повноваження щодо виконання завдань і функцій держави), процесуальної (правил і процедур, що встановлено законом для прийняття на службу, її проходження, її припинення), людської (корпусу осіб, яким присвоюються ранги державних службовців) складових частин; діяльність професійних державних службовців, які проходять службу в державних органах чи їх апаратах, щодо практичного здійснення завдань і функцій зазначених органів у сфері державного управління й регулювання; публічний вид діяльності, спрямований на реалізацію не приватних, а суспільних, тобто публічних інтересів [3, с. 281–282]. З точки зору А.П. Альохіна та Ю.М. Козлова, державна служба – це виконання службовцями своїх обов'язків (роботи) у державних організаціях: в органах державної влади, в установах, інших організаціях. У більш вузькому розумінні державна служба, на думку адміністративістів – виконання службовцями своїх обов'язків у державних органах [4, с. 280].

Варто навести точку зору С.М. Алфьорова, який у науковому дослідженні доводить, що державна служба може бути розглянута в кількох аспектах: 1) соціальному, тобто державна служба як соціальна категорія – це професійне здійснення за дорученням держави громадсько-корисної діяльності особами, які обіймають посади в державних організаціях; 2) політичному – як діяльність із реалізації державної політики, досягнення відпрацьованих усіма політичними силами державно-політичних цілей і завдань у суспільстві і державі; 3) соціологічному – це практична реалізація функцій держави, компетенції державних органів; 4) правовому – юридичне встановлення державно-службових відносин, при реалізації яких і досягається практичне виконання посадових обов'язків, повноважень службовців і компетенції державних органів [5]. Таким чином, державна служба – це здійснювана від імені держави професійна діяльність, яка спрямована на реалізацію функцій держави та державної політики в різних сферах суспільного життя. На сьогоднішній день державна служба стала важливим чинником стабілізації управління в Україні, стаючи потужним і ефективним засобом забезпечення домінування державного (загального) інтересу над інтересами локальними і приватними. Професійна державна служба виступає і чинником раціоналізації управління, оскільки залучений до неї персонал використовується тривалий термін [6]. З огляду на наведену вище позицію, цілком справедливо зазначити, що невід'ємною складовою частиною державної служби є така специфічна категорія працівників, як державні службовці.

Так, Д.М. Бахрах пише, що державний службовець – це особа, яка обіймає посаду в державній установі і за винагороду виконує покладені на неї обов'язки [7, с. 102]. В.С. Волков до ознак державного службовця зараховує такі: 1) держслужбовець – це фізична особа, яка є громадянином України, не молодша за 18 років, володіє державною мовою та має професійну освіту; 2) він має відповідати вимогам законодавства України про державну службу; 3) держслужбовець обіймає оплачувану державну посаду державної служби в порядку, встановленому законом; 4) державному службовцю присвоюється у встановленому законом порядку кваліфікаційний розряд (ранг, чин тощо); 5) діяльність держслужбовця спрямована на виконання державних функцій та вирішення державних завдань в економічно-соціальній та адміністративно-політичній сферах; 6) діяльність держслужбовців має, як правило, невиробничий характер; 7) державний службовець складає присягу на вірність українському народові та державі [8, с. 284].

Таким чином, державний службовець – це особа, яка здійснює трудову діяльність в органах державної влади та яка відповідно до норм чинного законодавства наділена необхідною сукупністю владних повноважень. Варто погодитись із тим, що державний службовець в умовах реформи державного управління має відповідати встановленим вимогам, активно реагувати на всі виклики суспільства, діяти згідно з чинним законодавством та постійно підвищувати свій рівень професійної компетентності. За віддану працю в державному органі та служіння народу України він має право на гідну оплату праці, залежно від займаної посади, результатів службової діяльності, стажу державної служби та рангу, а також на належні для роботи умови служби та їх матеріально-технічне забезпечення. Крім того, державний службовець має бути єдиним цілим із системою державної служби і це він також може в майбутньому моніторити в новоствореній інтегрованій інформаційній системі управління людськими ресурсами на державній службі. Він має відчувати її ефективне використання протягом своєї професійної діяльності [9, с. 46].

Переходячи до розгляду наступного об'єктивного критерію диференціації правового регулювання праці співробітників Служби судової охорони, варто зазначити,

що Служба є державним органом у системі правосуддя для забезпечення охорони та підтримання громадського порядку в судах [10]. Основними завданнями Служби є: 1) підтримання громадського порядку в суді; 2) припинення проявів неповаги до суду; 3) охорона приміщень суду, органів та установ системи правосуддя; 4) виконання функцій щодо державного забезпечення особистої безпеки суддів та членів їхніх сімей, працівників суду; 5) забезпечення в суді безпеки учасників судового процесу [10].

Служба судової охорони відповідно до покладених на неї завдань [10]: 1) забезпечує пропуск осіб до будинків (приміщень) судів, органів та установ системи правосуддя та на їх територію транспортних засобів; 2) забезпечує підтримання та реагує на порушення громадського порядку у процесі розгляду справ судом, вживає заходів до припинення проявів неповаги до суду; 3) здійснює заходи з охорони, забезпечення недоторканності та цілісності приміщень судів, органів і установ системи правосуддя, недоторканності та цілісності розташованого в таких приміщеннях майна, запобігання, недопущення чи припинення протиправних дій щодо нього; 4) здійснює заходи із запобігання загрозам особистій безпеці суддів, членів їх сімей, працівників суду, а також у суді – учасників судового процесу, виявлення та нейтралізації таких загроз; вживає у разі надходження від судді відповідної заяви необхідних заходів для забезпечення безпеки судді, членів його сім'ї; реагує в межах наданих законом повноважень на протиправні дії, пов'язані із посяганням на суддів, членів їх сімей, працівників суду, учасників судового процесу; 5) здійснює забезпечення особистої безпеки суддів Вищого антикорупційного суду та особистої безпеки членів їхніх сімей та збереження їхнього майна; в разі потреби за заявою судді Вищого антикорупційного суду забезпечує цілодобову охорону особистої безпеки судді та членів його сім'ї, а також тимчасове розміщення таких осіб у місцях, що гарантують їх безпеку тощо [10].

Ця Служба, як вже зазначалось вище, наділена особливим правовим статусом. Загалом термін «статус» у перекладі з латини означає становище, стан будь-кого. Перші згадки про статус можна віднайти ще у працях давньоримських учених. За допомогою цього терміна римські юристи сформулювали категорії, що відображали окремі аспекти правового становища людини: стан свободи – *status libertatus*, стан громадянства – *status civitatus*, сімейний стан – *status familiae* [11, с. 114]. Своєї черги правовий статус є об'єктивним відображенням положення Служби судової охорони в системі органів державної влади, а також вказує на сутність та призначення цього відомства. Розглядати відповідний правовий статус найбільш доцільно в розрізі його конкретних елементів, серед яких найбільш важливе значення мають повноваження, гарантії та юридична відповідальність Служби.

В юридичній літературі повноваження є збірною категорією, яка включає в себе сукупність прав та обов'язків уповноважених суб'єктів. Повноваження визначають межі будь-якої діяльності, рамки відповідальності, звітності, підконтрольності, формують єдину систему будь-якого органу [12, с. 215]. До повноважень Служби судової охорони відповідно до Положення «Про Службу судової охорони» необхідно зарахувати: 1) забезпечує пропуск осіб до будинків (приміщень) судів, органів та установ системи правосуддя та на їх територію транспортних засобів; 2) забезпечує підтримання та реагує на порушення громадського порядку в процесі розгляду справ судом, вживає заходів до припинення проявів неповаги до суду; 3) здійснює заходи з охорони, забезпечення недоторканності та цілісності приміщень судів, органів і установ системи правосуддя, недоторканності та цілісності розташованого в таких приміщеннях майна, запобігання, недопущення чи припинення протиправних дій щодо нього; 4) здійснює заходи із запобігання загрозам особистій безпеці суддів, членів їх сімей,

працівників суду, а також у суді – учасників судового процесу, виявлення та нейтралізації таких загроз; вживає в разі надходження від судді відповідної заяви необхідних заходів для забезпечення безпеки судді, членів його сім'ї; 5) реагує в межах наданих законом повноважень на протиправні дії, пов'язані із посяганням на суддів, членів їх сімей, працівників суду, учасників судового процесу [10]. Службі судової охорони та її співробітникам для здійснення покладених на них повноважень надається право [10]: 1) вимагати від осіб, які входять до приміщень суду, органів та установ системи правосуддя, пред'явлення документа, що посвідчує особу; перевіряти в осіб, які входять до приміщень суду, органів і установ системи правосуддя, документи, що посвідчують особу, та за наявності обґрунтованих підстав вважати, що перебування особи в приміщенні суду, органу, установи системи правосуддя створює загрозу безпеці суддів, працівників апарату суду, органів і установ системи правосуддя, порушення громадського порядку, обмежувати допуск таких осіб до приміщень суду, органів і установ системи правосуддя; 2) здійснювати поверхневу перевірку осіб, які входять до приміщень суду, органів та установ системи правосуддя, шляхом їх візуального огляду та огляду їх речей, проведення по поверхні вбрання осіб спеціальним приладом або засобом; 3) затримувати осіб, які незаконно проникли або намагаються незаконно проникнути до приміщень суду, органів та установ системи правосуддя, перевіряти в них документи, що посвідчують особу, здійснювати у встановленому законом порядку особистий огляд затриманих та огляд їх речей, які є при них, і передавати їх правоохоронним органам; 4) не допускати громадян до окремих приміщень суду, органів та установ системи правосуддя, вимагати від них залишатися на конкретних місцях або залишити їх, тимчасово обмежувати фактичне володіння річчю, якщо це необхідно для забезпечення громадського порядку в суді, забезпечення особистої безпеки суддів та членів їх сімей, працівників суду, безпеки учасників судового процесу тощо [10].

Служба судової охорони є новим органом державної влади, створення якого супроводжується низкою проблем, серед яких важливе місце займає кадрове забезпечення та регулювання праці службовців цього відомства. Наприкінці зазначимо, що Становлення Служби відбуватиметься в три етапи. Перший (2019–2020 роки) – це комплектування органів управління та підрозділів, що виконуватимуть завдання з охорони Вищого антикорупційного суду та інших об'єктів, навчання та підвищення кваліфікації співробітників, охорона 100% об'єктів у місті Києві, Київській та Вінницькій областях, апеляційних та місцевих судів у 16 областях України (в 2020 році Службою буде взято під охорону 405 об'єктів). На другому етапі (у 2021 році) планується забезпечити охорону решти об'єктів (855), доукомплектувати штат органів управління та підрозділи оперативно-раптової дії й особистої безпеки суддів та членів їхніх сімей. Третій етап (2022 рік) – це завершення навчальних програм, доукомплектація підрозділів оперативно-раптової дії, завершення матеріально-технічного оснащення Служби [13].

Висновки. Отже, завершуючи представлене дослідження, варто узагальнити, що об'єктивні критерії диференціації правового регулювання праці співробітників Служби судової охорони дійсно не залежать від волі кожного окремого співробітника, адже їх наявність апіорі зумовлена специфікою існування та функціонування цього відомства. Окрім того, варто зазначити, що вказані вище об'єктивні критерії диференціації правового регулювання праці працівників Служби судової охорони зумовлюють існування й інших критеріїв, до яких варто зарахувати порядок прийому, проходження та припинення служби працівників у Службі судової охорони. Останні критерії, на нашу думку, заслуговують на окреме наукове дослідження та відповідну білу увагу з боку вітчизняних науковців.

Список використаних джерел:

1. Міщук М.О. Підстави диференціації правового регулювання праці в умовах кодифікації трудового законодавства України. *Адвокат*. 2013. № 1. С. 29–32.
2. Про державну службу : Закон України від 10.12.2015 р. № 889-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19/conv>
3. Державне управління: проблеми адміністративно-правової теорії та практики / за заг. ред. В.Б. Авер'янова. Київ : Факт, 2003. 384 с.
4. Адміністративне право України / під ред. Ю.П. Битяка. Харків : Основа, 2000. 253 с.
5. Алфьоров С.М., Ващенко С.В., Долгополова М.М., Купін А.П. Адміністративне право. Загальна частина. Навч. посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2011. 216 с.
6. Кулик В.О. Компетентна та професійна державна служба як чинник ефективного управління в Україні
7. Бахрах Д.Н. Административное право : учебник для вузов. Москва : БЕК, 1993. 368 с.
8. Волков В.С. Державна служба : навчальний посібник. Львів : Інтермедія. 2017. 303 с.
9. Витко Т.Ю. Державний службовець в умовах реформування державного управління в Україні. *Аспекти публічного управління*. 2018. Т. 6, № 3. С. 39–47.
10. Положення «Про Службу судової охорони» : Рішення Вищої ради правосуддя 4 квітня 2019 р. № 1051/0/15-19. URL: <http://www.vru.gov.ua/act/18007>
11. Дронів Б.М. Взаємовплив приватного і публічного права: сучасна континентально-європейська теорія і практика : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Харків, 2012. 192 с.
12. Ковтун І.Б. Поняття і сутність повноважень органів місцевого самоврядування на регіональному рівні. *Держава та регіони*. Сер.: Держ. упр. 2011. Вип. 1. С. 211–217.
13. В Україні створюють Службу судової охорони. URL: <https://mil.in.ua/uk/news/v-ukrayini-stvoryuyut-sluzhbu-sudovoyi-ohorony/>.